CENA 8. HALERZY.

GŁOS NARODU

NR. 34. — ROK XXV. | KRAKOW, CZWARTEK DNIA 8. LUTEGO 1917 ROKU | WYD. POPOŁUDNIOWE.

PRENUMERATA „GŁOSU NARODU“ WYNOSI W KRAKOWIE W ADMINISTRACYI: MIESIĘCZNIE K. 3·80. KWART. K. 11·— PÓŁROCZ. K. 21·— ROCZNIE K. 40·—

Za odnoszenie do domu w Krakowie, lub za przesyłkę pocztową do Austro-Węgier, Niemiec i Królestwa Polskiego dolicza się po 60 hal. miesięcznie. — Cena N-ru wynosi w Krakowie: Wydanie poranne 12 hal. Wydanie wieczorne 8 hal. Na prowincyi: Wydanie całodzienne 16 hal.

ADRES REDAKCYI I ADMINISTRACYI: KRAKÓW, ULICA ŚW. KRZYŻA L. 11.
TEL. REDAKCYI 190. — ADMIN. I DRUKARNI 3344. — TELEGR.: „GŁOS NARODU“ KRAKÓW.

ZAMAWIAĆ DZIENNIK MOŻNA:

Przez urzędy pocztowe, Ajencye dzienników, lub też wprost w Administracyi „Głosu Narodu“ w Krakowie.

WPŁATY MOŻNA USKUTECZNIAĆ:

1) Przez Pocztową Kasę Oszczędności Nr 23.993
2) Przez Filię Banku Krajowego w Krakowie na rachunek bieżący Wydawnictwa „Głosu Narodu“
3) Przekazem pocztowym pod adresem Administracyi „Głosu Narodu“ w Krakowie, ul. św. Krzyża L. 11.

Biuletyn austro-węgierski.

Wiedeń, 8 lutego.

Urzędowo ogłaszają dnia 8 bm. 1917.:

Wschodni teren.

Próba atakowa nieprzyjaciela na wschód od doliny Casinu została naszym ogniem zaraz w swych zaczątkach udaremnioną.

Na zachód od Woronczyna wtargnęły niemieckie wojska atakowe do nieprzyjacielskich pozycyj i wyrządziły ich załogom ciężkie straty, poczem powróciły bez poniesienia jakichkolwiek strat z kilku jeńcami.

Włoski teren.

Prócz drobnych dla nas korzystnych przedsięwzięć koło Tolminu i we Vallarsa (na południowy wschód od Rovereto) nie zaszło żadne ważniejsze wydarzenie.

Południowo-wschodni teren.

W okolicy Beratu zestrzelił patrolujący żandarm samolot włoski.

Zast. szefa sztabu jen. v. **Hoefer** mpp.

„Bierna wojna“.

Londyn. Ogólnie tu przypuszczają, że gdyby przyszło do wojny Ameryki z Niemcami, to rząd Wilsona zająłby stanowisko bierne i ograniczyłby się tylko do zwiększenia wyrobu amunicyi dla wojsk i floty ententy, oraz do zaopatrzenia Anglii, Francyi, Rosyi i Włoch w potrzebne pieniądze, by mogły dalej toczyć wojnę z Niemcami.

Wstrzemięźliwość Skarpa'a.

Genewa. Ambasador amerykański w Paryżu Skarp oświadcza stanowczo w „Echo de Paris“, że mimo prośby tego dziennika musi powstrzymać się od wszelkich przepowiedni o przyszłych wypadkach. Przypuszcza tylko, że Wilson ma za sobą opinię publiczną.

Zbrojenie się Ameryki.

Waszyngton. B. kor. Biuro Reutera donosi: Parlamenty wszystkich prawie Stanów kraju postanowiły poprzeć Wilsona. Prace potrzebne celem przygotowania się na wszystkie ewentualności trwają dalej systematycznie. Przewodniczący komisyi izby reprezentantów dla spraw marynarki postawił wnioski do budżetu wojennego, upoważniające rząd do wydania 3% obligacyi płatnej po 5 latach, na pokrycie kosztów szybkiego dostarczenia okrętów a między nimi nurkowców i kontrtorpedowców. Dalej żąda, upoważnienia Wilsona do rekwizycyi okrętów, maszyn i robotników.

Mowa króla Jerzego.

Londyn. B. kor. Biuro Reutera donosi: Mowa tronowa, wypowiedziana przy otwarciu parlamentu, podaje:

Nieprzyjaciel w zamiarze podjęcia rokowań pokojowych, poczynił pewne propozycye, ich treść jednakże nie dawała do tego żadnych możliwych podstaw. Moje ludy w całem państwie i moi wiernie waleczni sprzymierzeńcy silnie i w jedności trwają w postanowieniu, by przeprowadzić słuszne żądania, odszkodowania, zadosyćuczynienia za przeszłość i gwarancye na przyszłość, co uznaliśmy za istotne dla postępu cywilizacyi.

W odpowiedzi na zaproszenie Wilsona naszkicowaliśmy, o ile to obecnie można było uczynić, ogólne cele, które tworzą wstępny warunek dla urzeczywistnienia tych zamiarów. Grożenia dalszemi zbrodniami przeciw prawu międzynarodowemu i ogólnym prawom ludzkim, posłużą tylko do tego, aby naszą decyzyę utrwalić.

Podczas zimowych miesięcy moja flota nieprowokowana wykonywała nieustannie straż na drogach i przeprowadzała ścisłą blokadę nieprzyjaciela. Moje armie walczą zwycięsko nietylko w Europie, lecz także w Egipcie, Mezopotamii i wschodniej Afryce i są zupełnie przygotowane wznowić wielką walkę na wszystkich terenach wojny, w ścisłej przyjaznej współpracy ze sprzymierzeńcami z ufnością, że ich odosobnione wysiłki wywalczony sukces poprowadzą dalej do zwycięskiego końca.

Mowa tronowa wskazuje na odbyć się mającą konferencyę zastępców dominiów i podkreśla, że wypełnienie postanowionych zadań stawia twarde wymagania od energii i środków pomocniczych wszystkich poddanych, ufa się jednak ich ofiarności i oddaniu się.

Brazylia za Stanami.

Frankfurt nad Menem. Z Bazylei telegrafują do „Frankf. Ztg.“ pod datą 7 bm.: Havas donosi z Rio de Janeiro: Minister spraw zagranicznych odbył kilka konferencyi z prezydentem republiki brazylijskiej i z dyplomatami. Jest on w ciągłym kontakcie z ambasadą w Waszyngtonie. W poniedziałek odejdzie prawdopodobnie nota brazylijska jako odpowiedź na notę niemiecką. Mamy powód wierzyć, że wyczekujące stanowisko Brazylii zmieni się.

Zerwanie stosunków między Niemcami a Stanami Zjednoczonymi wywarło tu wielkie podniecenie umysłów. Liga zwolenników koalicyi odbyła zebranie, na którem uchwalono domagać się od prezydenta republiki porzucenia neutralności.

Neutralność Meksyku.

Amsterdam. Według proklamacyi Carranzy pozostanie Meksyk neutralnym w razie wybuchu konfliktu między Stanami Zjednoczonymi a Niemcami.

Sprawy wewnętrzne.

Wiedeń. (Telegram naszego korespondenta — ag.). Ustalony został ostatecznie termin konferencyi subkomitetu komisyi politycznej Koła Polskiego z ministrem spraw zagranicznych hr. Czerninem. Konferencya ta odbędzie się 21. lutego.

Bawiący tu ministrowie węgierscy prowadzili wczoraj w dalszym ciągu narady o sprawach gospodarczych wspólnie z austryackimi ministrami resortowymi.

Wydział dla sprawy wyodrębnienia Galicyi w łonie niemieckiego Związku narodowego odbył we wtorek ponowne posiedzenie.

O podwyższenie zapomóg.

Wiedeń. (Telegram naszego korespondenta — ag.). Tutejsza Rada miejska przygotowuje petycyę do rządu, domagającą się podwyższenia zapomóg dla rodzin osób powołanych do służby wojennej. Petycya uzasadnia to żądanie szalonym wzrostem drożyzny.

Odpowiedź Holandyi.

Haga. Biuro Koresp. podaje: Minister spraw zagranicznych odpowiedział na wezwanie Wilsona, że Holandya niema powodu do przyłączenia się do kroku Stanów Zjednoczonych ani do wstępowania na tę samą drogę, jak Stany Zjednoczone, gdyż stanowisko Stanów Zjednoczonych, w przeciwieństwie do stanowiska Holandyi jest następstwem poprzednich rokowań między Waszyngtonem i Berlinem.

Stanowisko Hiszpanii.

Madryt. (Telegram iskrowy przedstawiciela c. k. Biura koresp.). Maura wobec jednego z redaktorów oświadczył, że nota mocarstw centralnych wywołuje tak wielkie zawiklanie w stosunkach gospodarczych Hiszpanii, że będzie je można ułożyć tylko przy zastosowaniu jak najlepszej woli. Przewódca integrystów w senacie, którego zdanie zgadza się z ogólną opinią publiczną, oświadczył, że skoro w sprawie blokady założony będzie protest przeciwko mocarstwom centralnym, to z tego samego powodu należy także zaprotestować przeciwko Anglii. Utrzymanie neutralności jest dzisiaj dla Hiszpanii o wiele konieczniejszem, jak kiedykolwiek przedtem.

MORATORYUM.

Przepisy moratoryjne na rok bieżący wprowadziły szereg nowych postanowień, których dokładne zrozumienie jest rzeczą wielkiej wagi dla szerokich kół zainteresowanych temi zmianami. Aby ułatwić to zrozumienie, dajemy poniżej w paru artykułach zwięzłe uwagi objaśniające, skreślone przez kompetentne pióro znakomitego ekonomisty, dyrektora Banku krajowego Prof. Dra Jerzego Michalskiego.

NOWE PRZEPISY MORATORYJNE.

Dziennik ustaw państwa wydany i rozesłany 29. grudnia 1916 zawiera między innemi rozporządzenie wszystkich ministerstw w 28. grudnia 1916 L. 423 dz. u. p., normujące dalsze odroczenie płatności (moratoryum) prywatno-prawnych wierzytelności pienięźnych przeciw dłużnikom galicyjskim i bukowińskim.

Podobnie, jak w ubiegłych latach, pragnę i obecnie przedstawić systematycznie i omówić liczne i ważne zmiany, które to nowe, obecnie obowiązujące rozporządzenie moratoryjne zawiera w stosunku do poprzedniego; sądzę bowiem, że w ten sposób zmiany te, które łatwo mogłyby ujść uwadze niejednego czytelnika, szczegółowo przedstawione i kategoryami omówione, pouczyć mogą wielu interesowanych o nowych prawach i obowiązkach, które z obowiązującego obecnie rozporządzenia wynikają, a nadto podane objaśnienia zapobiegną może niejednej mylnej interpretacyi nowych norm.

Zadania tego dokonać zamierzam w ten sposób, że najpierw ogólnie omówię intencyę ustawodawcy i wytyczne zasady zmian, w przepisach moratoryjnych obecnie dokonanych, a następnie przedstawię szczegółowo te instytucye prawa materyalnego i formalnego, które w omawianem rozporządzeniu uległy zmianie.

CHARAKTERYSTYKA NOWYCH PRZEPISÓW.

Nowe rozporządzenie moratoryjne stoi wprawdzie w ogólności nadal na dotychczasowem stanowisku poprzednich rozporządzeń, t. j. jego podstawową zasadą jest i nadal pełne i ogólne ustawowe moratoryum dla wszystkich prywatno-prawnych roszczeń pieniężnych z wyjątkiem wymienionych w § 2., a częściowe także § 3., z drugiej jednak strony rozwija ono i pogłębia zapoczątkowaną w roku 1916 możność powolnego i stopniowego uchylenia moratoryum w konkretnych wypadkach przez orzeczenie sędziowskie (t. zw. indywidualizacya), i to w kilku kierunkach, w odniesieniu zaś do świadczeń z kontraktu ubezpieczenia uchyla nawet moratoryum bądź całkowicie, bądź częściowo.

Możnaby powiedzieć, że w rozwoju galic. moratoryum trzy następujące odróżnić się dadzą stadya:

Pierwsze do końca roku 1915 (zupełne moratoryum); drugie — obejmowałoby rok 1916, w którem obok utrzymania pełnego moratoryum dopuszczono nieśmiało i w bardzo skromnym wymiarze możliwość uchylenia moratoryum ustawowego orzeczeniem sędziowskiem, i trzecie stadyum, zapoczątkowane z dniem 1. stycznia 1917, które tę ostatnią zasadę rozszerza i wydłuża, torując w ten sposób successive przejście do normalnych stosunków, t. j. do ogólnego z czasem uchylenia moratoryum ustawowego, do czego zasada indywidualizacyi, jako elastyczna, bardzo się nadaje.

Spostrzeżenia, poczynione w praktyce 1916 roku, wskazały tedy przedewszystkiem konieczność wzmocnienia stanowiska wierzyciela w kilku kierunkach — ale bez najmniejszej ujmy dla dłużnika; szereg też proceduralnych licznych nowych postanowień ma na celu usunąć pewne dotychczas istniejące jednostronności w postępowaniu, a przedstawiające się jako uprzywilejowanie jednej strony procesowej kosztem drugiej; odnosi się to zaś zarówno do tych wypadków, w których sędzia udziela moratoryum, jak też do tych, w których sędzia uchyla swem orzeczeniem moratoryum ustawowe.

Wyniki ostatniej ofenzywy rosyjskiej i okupacya znacznej części kraju przez wroga podyktowały następnie nowe niektóre postanowienia celem zapewnienia specyalnej ochrony prawnej dłużnikom, zamieszkałym w dużej części kraju, obecnie przez nieprzyjaciela zajętej (22 powiatów polit. o łącznej powierzchni 21.583·2 km²) § 3. al. 4 i § 30. al. 1. L. 2. rozp. mor. Taksamo otoczył obecnie ustawodawca specyalną ochroną prawną osoby wojskowe, austr.-węg. jeńców i zakładników (§ 7a), znosząc z drugiej strony przywilej ustawowego moratoryum dotąd używany i wyzyskiwany przez szeregi spekulantów, którzy założyli sobie nowe domicilium poza krajem i robią niejednokrotnie doskonałe interesy, a którzy wskutek postanowienia § 1. al. 1. dotychczasowych rozporządzeń moratoryjnych swobodnie korzystali — oczywiście niesłusznie z przywileju immunitatis i contra intentionem legis.

Specyalny dalej charakter kontraktów ubezpieczenia i specyalne zadania zakładów asek. spowodowały wydanie dla nich nowych przepisów, które przedstawiają wybitną zmianę status quo ante. Większym nowym obowiązkom, włożonym odtąd na zakłady asekuracyjne, odpowiadać musi logicznie zwiększenie koła obowiązków prawnych, nałożonych obecnie na ubezpieczonych wobec tych zakładów.

Również znaczniejsze od dotychczasowych zwroty wkładek oszczędności, względnie gotówki złożonej na rachunek bieżący obowiązane są odtąd uskuteczniać banki, kasy oszczędności, a częściowo i stowarzyszenia kredytowe — w tych wypadkach, w których sędzia uchyla ustawowe moratoryum. Ten nowy — zwiększony obowiązek instytucyi kredytowych łączy się prawnie — ze wspomnianą instytucyą rozwiniętej obecnie indywidualizacyi, gospodarczo zaś — z faktem zwiększania się obcych kapitałów w naszych instytucyach kredytowych. Dla tych ostatnich szczególnej doniosłości będzie nowa autentyczna interpretacya postanowienia § 9. dotychczasowych rozporządzeń morat. dotyczącego bonifika-

Wychowanie z ducha narodowego.

Wieje z nich duch dawnych prawodawców polskich, duch polityków, co wielkość państwa na moralności obywateli oprzeć chcieli, duch rycerzy walczących do ostatniego tchu, ale tylko za dobrą sprawę, duch wielkich uczonych, Kopernika, profesorów akademii krakowskiej z 15 w., poetów-wieszczów, kaznodziejów. W niej myśl o tem państwie, o którem oni śnili, wykonującem na ziemi idee miłości i sprawiedliwości — tu wiara dawna, że to wszystko może być, gdy się pokolenia odpowiednio przygotowuje. Było w tych ustawach wszystko, co duch polski dotąd stworzył, zebrane, aby to dać młodym. Ta ginąca Rzplita zdawała się wołać: Upadłam na chwilę, ale nie straciłam jeszcze swego nieśmiertelnego ducha, są jeszcze synowie, którzy go żywią, którzy go wyratują, choć mnie nie będzie — z płomienia dawniej wielkiego ocalą iskry, w nich ten sam, co dawniej żar, pod popiołem się schowa, ogień kiedyś wznieci. Gdyby dziś z ducha polskiego wychowanie budować, skarbów tych byłoby jeszcze więcej. W bólu, doświadczeniach, męce shardział ten duch, wzmocnił się, zobaczył, czego nikt z szczęśliwych widzieć nie mógł — wtedy ze skarbów, które były, wziąć umiano wszystko i nigdzie w Europie zrozumienie wychowania, wychowania z ducha narodowego nie stanęło wyżej.

Oto zasadnicze postulaty zawarte w Ustawach: „Nauczyciela uważać się będzie jako obywatela służącego ojczyźnie w wychowaniu synów jej“. „Uczeń powinien na siebie spoglądać jako na młodego obywatela, który się sposobi, do tego dąży, aby się stał obywatelem dojrzałym“. Celem wychowania szczęście jednostki w szczęściu ogólnem. To szczęście, to nie egoistyczne, które sobie celem, ale prawie równoznaczne z doskonaleniem się, bo zawisłe od wewnętrznej wartości człowieka, od pożytku jego dla społeczności. To rozszerzenie siebie na państwo, uzależnienie swego dobra od ogólnego płynie wprost z wielkich wskazań Skargi, które powtarzał przy każdej sposobności.

Gdybyśmy same plany nauk tylko przeglądali, moglibyśmy sądzić, że jeszcze za mało tam polską literaturę uwzględniono, że przecież nie jest ona podstawą wychowania, że za wiele jeszcze obcych pierwiastków. Tak tylko pozornie. Instrukcye do poszczególnych przedmiotów mówią co innego. Wieje z nich ten głęboki rozum, umiejący cenić wartości wielkie swoje i obce, pierwszeństwo dając swoim, jak natura sama wskazuje, biorąc ze wszystkiego ducha, treść, nie materyę, formę. Cały sposób nauczania, treść przedmiotów, choć inaczej niż dziś nazwanych, duch ożywiający naukę, to wszystko mówi nam, że podstawą tego wychowania jest myśl ojczysta, zawarta w literaturze w tym szerokim znaczeniu, jakie później skrystalizował Mickiewicz. Żyła ona w tym wielkim celu, aby przygotować państwu dobrych obywateli, żyła w całości harmonijnie złączonej przez liczne środki do jednego zmierzającej, żyła w podstawach moralnych wychowania. Choć wszystkie przedmioty szkoły tak były podawane, że rozwijały ducha młodzieży, najwięcej pola do tego ma nauka moralności, historyi i języka polskiego. Wychowanie tamto, to nie jak w dzisiejszej szkole skład różnych przedmiotów niezwiązanych w całość, ale ciągłe świadome przygotowywanie człowieka rozumnego, dobrego, pożytecznego.

Zaczyna się od religii. Nie jest to suche powtarzanie pytań i odpowiedzi, ale „pieczęć wszystkim prawdom“. „Wystawiać ją należy czystą i słodką, jak jest jej ustanowiciel i prawodawca“. Mówić trzeba o Bogu jako ojcu wszystkich ludzi, o bliźnich jako braciach; wykazywać w Ewangelii wielkie prawo miłości i sprawiedliwości, pokazywać jak cnota pożytek przynosi człowiekowi, występek szkodę. Czujemy tu ducha dawnych pisarzy, co chcieli państwo prawdziwie chrześcijańskie stworzyć na ziemi.

Nauka moralności prócz religii mówi o prawach, ekonomii i polityce. Uczy praw naturalnych, a temi są: „powinności i obowiązki według porządku przyrodzonego“. Uczy nietylko teoryą, ale przykładami, które czerpie z życia i z innych nauk, szczególnie historyi. W instrukcyach do uczenia moralności powiedziano, że nauczyciele nie mają ograniczać tej nauki do pewnych godzin tylko, ale o niej mówić przy każdej nadarzającej się sposobności w szkole i poza szkołą, ona ma być myślą przewodnią całej wiedzy ucznia. Ekonomia uczyła o umiarkowaniu, gospodarowaniu, umiejętności rządzenia swojem mieniem. Nauka ta uczyła zarazem poznawać swój kraj przez zwiedzanie warsztatów, sklepów, pracy w polu. Celem jej było dać poznać uczniowi zrozumienie pracy. Polityka, ostatnia nauka wchodząca w skład moralności, czerpała główne myśli z dawnych polskich pisarzy. Jej definicya: „polityka, nauka moralna rządu“. W którem państwie tak było? Które państwo czyniło podstawą nauczania to pojęcie, że polityka nieodłączna od moralności? Przypominamy sobie Modrzewskiego. Ustawy mówią, że prosta polityka jest łatwa, bo oparta na prawdzie i sprawiedliwości. Celem jej dobro obywateli, cel da się osiągnąć, gdy wszyscy razem dążą do wspólnego dobra przez wypełnianie obowiązków i wykonywanie praw. Stąd płynie konieczność powszechnego nauczania, bo „ludzie głównie błądzą przez niewiedzę.

Przy nauce polityki trzeba wpajać w młodzież zrozumienie znaczenia sprawiedliwości, porównywać prawa swoje z obcymi, wykazywać, w czem są niesprawiedliwe, kogo krzywdzą. Cudowna nauka — jakże piękne świadectwo daje twórcom swoim. Sprawiedliwości i moralności szukaj w państwie — polityka prosta jest najłatwiejsza.

Uzupełniała tę wiedzę nauka historyi, łączyła się z nią ściśle. Nie była to nauka, jak później pamięciowem powtarzaniem dat, faktów, imion, ale prawdziwą „magistra vitae“ — a ten idealny kierunek przyświeca jej zawsze. „W nauce historyi nauczyciel nigdy nie będzie nazywał polityką tj. umiejętnością rządu, ani bohatyrstwem, co jest chytrością, zdradą, podłością, gwałtem, przemocą, najazdem i cudzego przywłaszczeniem“. Szkodliwem nawet nazywa ustawa takie nauczanie historyi, któreby nie było zastosowane do życia i nie wpływało na umoralnienie go. Pierwsze miejsce ma zajmować historya polska, potem mówić należy o innych krajach. Za przykłady dawać należy z historyi to tylko, co się zgadza z ludzkością, sprawiedliwością; wykazywać skutki dobrych i złych czynów. Jeśli mówi się o kimś, że zawojował kraj, „nie mów, że użył sprężyn polityki, ale że zdradził, słowa nie dotrzymał“. Widzimy tu promienie pięknych dusz dawnych autorów.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Dr Stefania Tatarówna.

cyi odsetek, postanowienia, które było źródłem wielu niejasności i różnorakich wątpliwości, a nawet sporów.

W końcu należy podnieść, że licząc się z ewentualnością ukończenia wojny, a conajmniej z możliwością pewnych zmian na terenie wojennym, w niedalekiej przyszłości, wydano omawiane rozporządzenie tylko na przeciąg pierwszego półrocza r. 1917.

SZCZEGÓŁOWE PRZEDSTAWIENIE WPROWADZONYCH ZMIAN.

W porównaniu z przedostatniem rozporządzeniem moratoryjnem, które utraciło moc prawną z końcem grudnia 1916, wprowadzone zmiany w poszczególnych materyach, proceduralnej i materyalnej natury, są następujące:

PODMIOTOWY ZAKRES MORATORYUM.

(§ 1. al. 1. i § 7. a.)

1) Przy utrzymaniu nadal dotychczasowej fundamentalnej zasady, iż dłużnikom, mającym miejsce zamieszkania (siedzibę), albo stałe miejsce przedsiębiorstwa w Galicyi lub na Bukowinie, przysługuje ustawowe moratoryum także i w przyszłości — na razie do końca czerwca 1917, ustawodawca uwzględniając fakt, że wielu z takich dłużników po 31/7 1914 przeniosło się z Galicyi i Bukowiny do innych krajów monarchii, gdzie obecnie posiadają swoje drugie domicilium lub nową siedzibę swego przedsiębiorstwa, zrobił dystynkcyę między zobowiązaniami pieniężnemi, powstałemi przed względnie po przesiedleniu się, t. j. po założeniu (nabyciu) nowego domicilium, t. j. miejsca zamieszkania, siedziby, względnie otwarciu nowej siedziby przedsiębiorstwa i orzekł słusznie, że to ustawowe moratoryum odnosi się tylko do pierwszych zobowiązań, t. j. powstałych przed przesiedleniem się dłużników z Galicyi (Bukowiny) do innych krajów monarchii.

2) Nader ważne i bardzo pożądane uregulowanie generalnego odroczenia płatności wszystkich prywatnych zobowiązań pieniężnych dla osób wojskowych (sensu largo) w rozumieniu § 1. al. 2. Ces. Rozporz. z dnia 29. lipca 1914. L. 178. Dz. u. p. zawiera § 7. a. nowego rozporządzenia.

W szczególności prawno-prywatne wierzytelności pieniężne przeciw:

1) wojskowym, t. j. przeciw członkom zbrojnej siły (c. i k. armii, marynarki wojennej, obrony krajowej i pospolitego ruszenia oraz przeciw osobom powołanym do usług wojskowych (w dziedzinie świadczeń wojennych, personalowi żandarmeryi polowej, osobom cywilnym, przydzielonym do armii w polu w ich urzędowym charakterze, tudzież dobrowolnym sanitaryuszom), dalej

2) przeciw jeńcom, pozostającym w niewoli nieprzyjacielskiej oraz

3) przeciw tym, którzy jako zakładnicy przez wroga uprowadzeni zostali — ulegają moratoryum przez cały czas trwania stosunku służbowego, pobytu w niewoli względnie w charakterze zakładników i jeszcze przez przeciąg dalszych trzech miesięcy po ustaniu powyższego stosunku, z wyjątkiem a) tych pretensyi, które powstały już po zaistnieniu tego stosunku, oraz b) roszczeń o utrzymanie (Unterhalsansprüche) i c) z wyjątkiem pretensyi wekslowych i czekowych (o ile nie są objęte § 1. rozp. moratoryjnego).

Jerzy Michalski.

Państwa północne a Niemcy.

Berlin. „Lokalanz." donosi z Rotterdamu: za paryskim „Journalem", że państwa skandynawskie jak i Holandya nie zerwą stosuków z państwami centralnymi lecz podejmą wymianę zdań z Niemcami.

Sazonow o neutralnych.

Berlin. Ze Sztokholmu donoszą do „Acht - Uhr - Blatt: Petersburskie dzienniki podają znowu nieco oświadczeń Sazonowa, które poczynił nowy ambasador, mający utrudnioną podróż do Londynu skutkiem blokady przez łodzie podwodne. Uważa on możliwość naruszenia neutralności Szwajcaryi przez Niemcy za bardzo mało prawdopodobne, skutkiem czego jeszcze mniej wierzy w to, ażeby inne państwa neutralne do wojny się wmieszały.

Przeciw zaostrzonej wojnie łodziami podwodnemi.

Berlin. Z Kopenhagi donoszą do „Lokalanzeigera": Dania, Szwecya i Norwegia postanowiły zaprotestować we wspólnej nocie przeciw zaostrzeniu wojny łodziami podwodnemi. Nota została już wysłana do Berlina. Duńskie sfery urzędowe uważają to doniesienie za przedwczesne.

Chiasso. Prasa londyńska zachowuje się z wielką rezerwą odnośnie do stanowiska państw skandynawskich. „Daily Chronicle" pisze, że musi się przyznać, iż państwa skandynawskie z powodu swego geograficznego położenia tylko z wielkim trudem zdecydowałyby się na zerwanie stosunków z Niemcami.

Konferencye hr. Czernina z posłem ameryk.

Wiedeń. Konferencye ministra spraw zagranicznych z tutejszym ambasadorem amerykańskim nie ustają. Stosunki dyplomatyczne istnieją nadal. Rokowania nie doprowadziły jeszcze do definitywnego rezultatu.

Nota Wilsona do państw skandynawskich.

Kopenhaga. Jakkolwiek urzędowanie nie zostało to jeszcze opublikowane, to jednak pewnem jest, że nota Wilsona została wczoraj wręczona państwom skandynawskim. Wzywa on w niej, by za przykładem Ameryki idąc, zerwały i one stosunki dyplomatyczne z Niemcami. Są już jednak oznaki wskazujące, że wystąpienie Wilsona nie osiągnie w krajach skandynawskich pożądanego przezeń skutku. Przeciwnie uważa się tam postąpienie Wilsona za błąd fatalny.

* * *

Kopenhaga B. kor. „Politiken" donosi, że poseł amerykański wręczył notę Wilsona w ministerstwie spraw zagranicznych. Nota nie zawiera wezwania ani zapytania, lecz tylko przedstawia poglądy, które ze względu na ich formę, według dyplomatycznego zwyczaju nie potrzebuje odpowiedzi. Treść noty omawiano na radzie ministrów, która odbyła się jeszcze w ciągu wczorajszego przedpołudnia, a w której wzięli udział wszyscy ministrowie. Potem minister spraw zagranicznych Scavenius miał konferencyę z amerykańskim posłem Eganem, którego zawiadomił o tem właśnie podanem stanowisku rządu duńskiego. Dalszej odpowiedzi nie będzie.

* *

Sztokholm. B. Kor. „Svenska Telegrambureau" donosi: Tutejszy ameryk. poseł już przy wręczeniu noty Wilsona dnia 5 bm. poinformowany został przez ministra spraw zagranicznych, że Szwecya prawdopodobnie nie będzie naśladować kroku Wilsona. Rozstrzygnięcie w tym kierunku zapadło na wczorajszej Radzie ministrów.

Odpowiedź państw skandynawskich Niemcom.

Berlin. Korespondent „Lokalanzeigera" dowiaduje się z dobrze poinformowanego źródła sztokholmskiego, że wręczenie wspólnej odpowiedzi państw skandynawskich na niemiecką zapowiedź zaostrzenia wojny łodziami podwodnemi spodziewane jest w najbliższych dniach.

W zamkniętej strefie.

Berlin. W politycznych dobrze poinformowanych sferach mówią, że Wilson w swoich orędziach do państw neutralnych zapowiada, że Ameryka będzie uważała zatopienie jednego amerykańskiego okrętu lub zabicie jednego amerykańskiego obywatela jako casus belli. Wszystko zależy od tego czy Amerykanie zapuszczą się lekkomyślnie w zamkniętą sferę. Dotąd nie doniesiono o zbliżeniu się jakiegoś okrętu amerykańskiego do zamkniętych portów.

Ochotnik na jenerała.

Genewa. Roosevelt zatelegrafował do ministra wojny, że pełniłby służbę wojenną wraz ze swoimi czterema synami, w razie gdyby otrzymał dowództwo jednej dywizyi.

Rozruchy głodowe w Holandyi.

Haga. Od wczoraj odbywa się w Holandyi run na sklepy spożywcze, zwłaszcza z ziemniakami i z owocami strączkowymi. Dostarczony przez rząd ryż już został w zupełności wysprzedany. W Hadze odbyły się demonstracye pozbawionych pracy; również w Amsterdamie odbyły się demonstracye, w których brało udział 8.000 osób. W Rotterdamie splądrowano niektóre sklepy spożywcze; aby przywrócić spokój musiała wystąpić żandarmerya konna.

Wiadomości telegraficzne.

Telegramy »Głosu Narodu« z dnia 8. lutego 1917.

Katastrofa tramwajowa w Wiedniu.

Wiedeń. (B. kor.) Dziś rano wydarzył się na Margarethenguertel i ulicy Steinbauergasse ciężki wypadek. Tramwaj linii 118 rzekomo wskutek niefunkcyonowania hamulca najechał całą siłą z boku w środek wozu linii 61, przyczem wóz motorowy linii 118 został na dwie części rozerwany. Także wóz motorowy najechanego tramwaju został silnie uszkodzony. Jedna kobieta licząca około 35 lat, zginęła; prócz niej zostało 38 osób poranionych, między temi 3 ciężko, a około 20 poważnie. Pięć wozów towarzystwa ratunkowego niosło pierwszą pomoc.

AKCYA ŁODZI.

Berno. (B. kor.) Prasa francuska ogłasza, że parowiec angielski „Solway Prince" został zatopiony.

Krajowe Grona Konserwatorskie.

Dnia 17. stycznia powziął Wydział krajowy w sprawie utworzenia Krajowych gron Konserwatorskich następującą uchwałę:

1. Celem skutecznego popierania w zakresie swej kompetencyi opieki nad zabytkami, ustanawia Wydział krajowy, jako swe ciało doradcze dla spraw konserwatorskich, dwa Krajowe Grona Konserwatorskie t. j. dla Galicyi wschodniej we Lwowie i dla Galicyi zachodniej w Krakowie. Grona te spełniać będą swe czynności tymczasowo aż do czasu powołania przez Sejm krajowy do życia projektowanej Krajowej Rady konserwatorskiej.

2. Do zakresu działania krajowych Gron konserwatorskich, które obejmują po byłych Gronach c. k. Konserwatorów ich akta i zbiory, należy: a) opiniowanie prośb o subwencye krajowe na konserwacyę zabytków i wykonywanie kontroli nad stosownem użyciem udzielonych subwencyj oraz nad racyonalnem przeprowadzeniem konserwacyi zabytków przez kraj subwencyonowanych, jakoteż zwracanie uwagi Wydziału krajowego na potrzebę ochrony pewnych zabytków przedhistorycznych, historycznych i archiwalnych i wogóle wykonywanie wszelkich poleceń Wydziału krajowego w zakresie opieki nad zabytkami: b) kontynuowanie rozpoczętych przez byłe Grono c. k. Konserwatorów prac naukowych, mających na celu badanie i inwentaryzacyę zabytków krajowych.

Regulaminy czynności i obrad dawnych Gron c. k. Konserwatorów obowiązują obecnie również Krajowe Grona Konserwatorskie.

3. Krajowe Grona Konserwatorskie składają się: a) z fachowych znawców zabytków przedhistorycznych, historycznych i archiwalnych, tudzież z osób zasłużonych na polu opieki nad zabytkami w Gronie lwowskiem przy uwzględnieniu przedstawicieli obu narodowości, mianowanych na lat sześć przez Wydział krajowy, na podstawie nie wiążących go propozycyj, przedstawionych po raz pierwszy przez byłe Grono c. k. Konserwatorów, następnie zaś na prepozycyę Krajowych Gron Konserwatorskich; b) z każdoczesnych c. k. Konserwatorów krajowych.

4. Krajowe Grona Konserwatorskie wybierają z pośród swych członków Zarząd, składający się z przewodniczącego, jednego lub dwu zastępców przewodniczących, skarbnika i sekretarza.

5. Krajowym Gronom Konserwatorskim przyznaje Wydział krajowy roczną dotacyę z funduszu krajowego po 5.000 koron, poboraną dotąd przez Grona c. k. Konserwatorów na utrzymanie biur konserwatorskich we Lwowie i Krakowie, tudzież na sporządzanie i publikacye naukowych i urzędowych spisów pomników, znajdujących się w naszym kraju.

Urząd żywnościowy Namiestnictwa.

Otrzymujemy następujący komunikat:

Urząd żywnościowy namiestnictwa składa się z dwu działów, a to: działu administracyjnego i działu organizacyjno-handlowego. Do Urzędu przydzielony został sztabowy oficer jako reprezentant c. i k. Komendy Komend rejonowych, a to celem utrzymania ścisłego kontaktu między zarządzeniami Urzędu żywnościowego c. k. Namiestnictwa a zarządzeniami Komend rejonowych. W ten sposób wszystkie agendy, należące do zakresu aprowizacyi, zostały skupione w jedną organiczną całość i będą załatwiane w jednym centralnym Urzędzie, pomieszczonym przy ulicy Czystej 16.

Dział administracyjny obejmuje dotychczasowy departament aprowizacyjny (Dep. XIX. szef. radca nam. Barański) z wyłączeniem tych spraw, które nie należą do zakresu spraw aprowizacyjnych.

Z kwestyami żywnościowemi łączy się ściśle sprawa podniesienia produkcyi krajowej (bydła, świń, drobiu, jaj, masła, mleka etc.) oraz sprawa równomiernego rozdziału i korzystnego zbytu. Te zadania ma spoić drugi dział Urzędu żywnościowego c. k. Namiestnictwa a mianowicie: dział organizacyjno-handlowy.

Prezydentem Urzędu żywnościowego c. k. namiestnictwa zamianowany został prof. dr. Julian Nowak, który zarazem jest szefem Sekcyi Rolniczej c. k. Centrali dla gospodarczej odbudowy kraju. Szefem działu administracyjnego jest radca nam. Piotr Barański, zaś szefem działu organizacyjno-handlowego radca sądowy dr. Maryan Lang, prezes Związku ekonomicznego urzędników, reprezentantem c. k. Komendy Komend rejonowych jest major Jan Roliński.

Dział organizacyjno-handlowy obejmuje trzy zakłady, a mianowicie: I. c. k. Gal. Zakład obrotu produktami rolniczymi (jaja, masło, mleko, drób, ziemniaki, jarzyny, owoce, etc.), którego Dyrektorem jest c. k. Sekretarz Skarbu Andrzej Bajda. II. c. k. Gal. Zakład obrotu bydłem, którego dyrektorem mianowany został dr. Mieczysław Dalkiewicz, referent spraw hodowlanych Wydziału krajowego. III. c. k. Zarząd obrotu paszą, którego dyrektorem jest Mieczysław Drohocki.

Rada przyboczna.

Celem utrzymania kontaktu ze sferami producentów, konsumentów i kupców i zasięgania informacyi o potrzebach i życzeniach społeczeństwa, utworzona zostanie Rada przyboczna, złożona z reprezentantów kół powyż wymienionych, bądź dla całego Urzędu bądź dla jego poszczególnych zakładów.

Ujmując całokształt agend Urzędu żywnościowego z ogólnego punktu widzenia, należy stwierdzić, że założeniem jego i zadaniem jest spożytkować umiejętnie rodzime rolnicze bogactwo kraju, a nadwyżkę produkcyi, która była nieraz przedmiotem spekulacyi w rękach handlarzy, sprzedać umiejętnie bądź w kraju, bądź poza krajem.

W szczególności do zadań Kraj. Urzędu żywnościowego należy: 1) ujęcie statystyczne zasobów kraju i prowadzenie ich ewidencyi z pomocą władz politycznych, komend rejonowych i komisyi powiatowych i gminnych; 2) przyjmowanie zgłoszeń zapotrzebowania z Galicyi i innych prowincyi monarchii ze strony ludności kraju przez władze polityczne i magistraty, a z poza kraju tylko przez Urząd dla wyżywienia ludności w Wiedniu; 3) równomierny rozdział zapasów między centra konsumcyi według ustalonego na dłuższą metę planu aprowizacyjnego; 4) ułatwienie pokrycia zapotrzebowania konsumentów bądź przez udzielenie upoważnień do zakupu środków żywności swym organizacyom handlowym, bądź przez zakupy, dokonywane przez własne organa Urzędu i kierowanie tych zapasów do miejsc zapotrzebowania; 5) przeciwdziałanie lichwie żywnościowej; 6) normowanie cen bieżących; 7) popieranie hodowli i produkcyi rolniczej, organizowanie producentów i konsumentów, wzajemne ich zbliżanie i t. d.

Jak z powyższego wynika, działalność Urzędu żywnościowego c. k. Namiestnictwa nie ogranicza się do okresu wojennego, lecz sięga w przyszłość, współdziałając w wielkiej akcyi odbudowy kraju.

KRONIKA.

Z miasta.

ZAMKNIĘCIE SZKÓŁ MIEJSKICH? Wczoraj odbyła się konferencya prezydyum miasta przy udziale inspektora szkolnego i prezydyum Towarzystwa opieki nad młodzieżą szkół ludowych, które z ramienia miasta prowadzi akcyę żywienia dzieci szkolnych. Na konferencyi ustalono, że na wypadek zamknięcia szkół miejskich z powodu silnych mrozów i braku opału będzie w każdej szkole jedna sala stale ogrzewana, w której uboga dziatwa pod nadzorem nauczyciela będzie mogła się ogrzać i jak dotąd, spożyć śniadanie. — Dziś wieczorem zapadnie ostateczna decyzya, poczem jutro nauczyciele zawiadomią w szkołach dziatwę.

REJONOWA SPRZEDAŻ NAFTY. Magistrat ogłasza, że z dniem 11 lutego b. r. wprowadzoną będzie w Krakowie rejonowa sprzedaż nafty za osobnemi kartami poboru. Do poboru nafty uprawnione są: a) Gospodarstwa domowe i podnajemcy zajmujący oddzielne mieszkanie; b 1) właściciele realności parterowych, b 2) piętrowych; c) właściciele przedsiębiorstw przemysłowych; d) właściciele sklepów; e) posiadacze gospodarstw wiejskich.

Każdy konsument wymienionej wyżej kategoryi otrzyma kartę poboru nafty odmiennego koloru, a mianowicie: Konsumenci kategoryi a) karty koloru szarego, b 1) niebieskiego, b 2) zielonego, c) fioletowego, d) żółtego i e) pomarańczowego.

Karty uprawniają do poboru nafty tygodniowo: Dla kategoryi A i B1: pół litra, dla kategoryi B 2, D i E: jeden litr, dla kategoryi C: dwa litry. Rękodzielnicy, którzy wykonują swój zawód w mieszkaniu, otrzymają wyłącznie karty poboru nafty przysługujące kategoryi c). Osobom pracującym umysłowo, będą przyznane wyjątkowo, o ile starczą zapasy, dodatkowe karty poboru nafty za zgłoszeniem się w wydziale 111 B magistratu.

ŚNIADANIA DLA UBOGIEJ DZIATWY. Towarzystwo opieki nad dziećmi szkół ludowych w Krakowie żywi od soboty, t. j. od 3 lutego b. r. 3194 dzieci szkolnych dziennie. Ten szybki wzrost ilości dzieci żywionych tłómaczy się wielką biedą, panującą wśród ludności miasta.

Z KURSÓW IM. BARANIECKIEGO. Na wyższych kursach dla kobiet im. Adr. Baranieckiego z dniem 8 b. m. rozpoczynają się wpisy na letnie półrocze, którego wykłady zaczną się 12 b. m. Przedmioty nowe i dalszy ciąg niektórych objęli w tem półroczu: na wydziale pracy społecznej: Historya kultury nowożytnej —prof. uniwersytetu Dr J. Ptaśnik. Krajoznawstwo — prof. Akad. handl. Dr Z. Tarliński. Logikę — prof. Dr W. Horodyski. Naukę opatrunków — prof. sem. Z. Wyrobek. Organizacye społeczne — prof. uniw. Dr A. Peretiatkowicz. Na wydziale gospodarczym: Hodowlę drobiu — dyr. szk. gos. p. H. Stasiniewiczowa. Hodowlę trzody insp. Tow. rol. Dr M. Pańkowski. Mleczarstwo— insp. kraj. Dr T. Rylski. Pszczelnictwo — insp. kraj prof. Lorenz. Informacyi udziela się i wpisy przyjmuje w kancelaryi kursów, Karmelicka 32 — prócz niedzieli od godz. 9—12 rano i od 3—5 popoł.

WYMIANA USZKODZONYCH BANKNOTÓW. „Gazeta Lwowska" ogłasza obwieszczenie w sprawie wymiany uszkodzonych banknotów jednokoronowych z r. 1916 i 50-koronowych z r. 1914. Banknoty wskutek zwykłego zużycia do obiegu niezdatne, jednakże w całości zachowane, przyjmowane będą przez wszystkie zakłady bankowe i wymieniane w pełnej ich nominalnej wartości.

Niezdatne do obiegu banknoty, po których widać, że w wyglądzie rozmyślnie zmienione zostały i przez to stały się do powszechnego obiegu w monarchii austr.-węg. niezdatnymi, obcymi dopiskami zaopatrzone, przepisane, przedrukowane, pomalowane, przestampilioWane, zakłady bankowe będą przyjmowały do wymiany za wynagrodzeniem kosztów fabrykacyi i manipulacyi, wynoszących 5 hal. od sztuki.

Uszkodzone banknoty, którym brakuje poszczególnych części rysunku, powierzchni z napisem lub brzegu, będą wymieniane za taką tylko kwotę, jaka przypada na pozostałe, niezniszczone części. Banknoty uszkodzone w ten sposób, że tylko na jednej stronie brakuje im poszczególnych części obrazu, należy tak traktować, jak gdyby tych części po obu stronach banknotu brakowało.

OGRANICZENIE JAZDY KOLEJĄ. Komenda twierdzy w Krakowie wydała ogłoszenie, wzywające ludność do ograniczenia jazdy koleją w ciągu lutego i zaprzestania w tym miesiącu niepotrzebnych wycieczek, ażeby koleje mogły w tym czasie tem skuteczniej służyć ogólnym celom wojny.

W bieżącym miesiącu będą wprowadzone znaczniejsze ograniczenia w osobowym ruchu kolejowym, oraz towarowym, z wyjątkiem przesyłek aprowizacyjnych, do których należą: węgiel, koks, drzewo opałowe, zboże, produkty mączne i pokarm dla bydła.

Z Polski i ze świata.

„WIELKA WARSZAWA". W „Kur. warsz." czytamy: Dnia 1 b. m. na żądanie prezydenta policyi niemieckiej naczelnik wydziału budownictwa, arch. Franciszek Lilpop, przedstawił władzy nadzorczej szkicowy plan regulacyjny „Wielkiej Warszawy", opracowany przez Koło architektów przy Stow. techników i dostarczony magistratowi d. 1 grudnia 1916 r. Po streszczeniu opisu planu naczelnik budownictwa wniósł w imieniu magistratu, aby władza nadzorcza przedstawionego planu w skali 1:10.000, nie żądała jeszcze do zatwierdzenia i pozostawiła miastu możność dalszego opracowywania planu.

OSZCZĘDZANIE OPAŁU W WARSZAWIE. Magistrat warszawski wydał do mieszkańców odezwę, w której wzywa do jak najdalej posuniętej oszczędności w opale i oświetleniu. Najdrobniejsza oszczędność przy dużej liczbie oszczędzających gaz i elektryczność zwolni wielkie ilości opału. Odbiorców gazu jest w Warszawie około 72.000, elektryczności około 23.000. Niech każdy oszczędzi średnio czwartą część dotychczasowego zużycia — wzywa odezwa — a otrzymamy dziennie około 15 wagonów węgli, które starczą na ugotowanie strawy i ogrzanie pojedynczych izb około 20.000 rodzin. — Magistrat między innemi poleca przy większych lokalach ogrzewać zmniejszoną liczbę pokoi, gotować strawę jednocześnie dla wszystkich domowników, wcześniej udawać się na spoczynek i raniej wstawać, zmniejszyć liczbę zapalanych lamp, gdzie tylko można, zupełnie zaniechać zbytkownego oświetlania reklam. Magazyny i sklepy, kluby, hotele, restauracye, kawiarnie, cukiernie i t. d. mają natychmiast wprowadzić oszczędność.

ADRESY DO RADY STANU. B. kor. donosi z Warszawy: Jak donosi „Moment", zarząd izraelickiej gminy warszawskiej wystosował na ręce marszałka koronnego adres do Rady Stanu z wyrazami jedności w pracy dla odbudowy Polski.

Według dziennika „Godzina Polski" udała się deputacya obywatelstwa łódzkiego do Warszawy celem wręczenia Radzie Stanu adresu z zapewnieniami bezwzględnego posłuszeństwa i najgorliwszego poparcia. To samo pismo donosi, że łódzki oddział polskiego Stowarzyszenia nauczycielskiego postanowił się dobrowolnie opodatkować na rzecz polskiego skarbu państwowego.

EGZAMINA PRAWNIKÓW POWOŁANYCH POD BROŃ. B. kor. donosi z Wiednia: Jak się dowiadujemy, minister oświaty zarządził, by słuchaczom wydziału prawa, którzy na podstawie ostatnich przeglądów w ciągu bieżącego półrocza zimowego mają odbyć służbę wojskową, daną była sposobność złożenia przypadającego egzaminu państwowego, który zresztą mieliby składać dopiero z początkiem półrocza letniego 1917 r., względnie na końcu półrocza zimowego 1916/17 — i to jeszcze przed zgłoszeniem się do czynnej służby wojskowej lub w pierwszych tygodniach tej służby. Bliższych wyjaśnień o wyjątkowem zarządzeniu udzielają dziekanaty wydziału prawa.

MROZY W PARYŻU. B. kor. donosi: Według sprawozdań dzienników paryskich temperatura spadła onegdaj poniżej 15°, co od 20 lat nie miało miejsca. Gdzieniegdzie zauważono nawet spadek do 20°. Celem ograniczenia użycia węgla rząd z dniem 8 b. m. zarządził zamknięcie teatrów, kinoteatrów i innych widowisk w ciągu czterech dni w tygodniu, dalej wstrzymanie ruchu omnibusów, kolei miejskiej i kolei podziemnej o godz. 10 wieczór.

Nakładem Wydawnictwa „Głosu Narodu" Sp. z ogr. odp. — Redaktor odpowiedzialny i naczelny Roman Wojczyński. — Drukarnia „Głosu Narodu" w Krakowie pod zarządem Romana Ferka.